

Деркачова В.В.

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджені проблеми залучення аграрних підприємств до інноваційної діяльності в Україні. Визначено головний характер цих проблем та запропоновані заходи підтримки інноваційного розвитку підприємств. Також досліджено вплив інноваційної діяльності на аграрні підприємства у розрізі процесу освоєння нових технологій виробництва та нової продукції і обґрунтована доцільність його використання.

Ключові слова: *інновації, інноваційна політика, інноваційна діяльність, конкурентоспроможність, аграрні підприємства, технологічне освоєння продукції, економічне освоєння продукції, впровадження нових технологій.*

Постановка проблеми і її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає від товаровиробників сільськогосподарської продукції забезпечення високого рівня її конкурентоспроможності, що в свою чергу створить умови для ефективної реалізації продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Одним з основних шляхів забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної агропродукції є дотримання якісних показників, що відповідатимуть світовим стандартам. Одночасно в сучасних умовах якість стає не просто засобом забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної агропродукції, а й обов'язковою умовою її існування, а отже, і підприємства, що виробляє та реалізує цю продукцію на ринку. Тому у забезпеченні конкурентоспроможності особливе місце належить використанню новітніх досягнень науки і техніки, зокрема інновацій, що створюють умови для задоволення зростаючих потреб споживачів.

Отже, зазначене визначає актуальність і необхідність проведення досліджень щодо стану використання інновацій, ведення інноваційної політики аграрними підприємствами України.

Питання розвитку інноваційної діяльності і регіональної інноваційної політики в агропромисловому виробництві знайшли висвітлення у працях вчених-економістів: М.І. Долішного, М.В. Зубця, О.В. Крисального, М.Й. Маліка, М.П. Музики, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, В.М. Трегобчука та інших. Також дана проблема розглядалася і вченими-аграріями ЛНАУ.

На думку П.Т. Саблука недостатня віддача науково-технічного потенціалу та повільні темпи опрацювання ряду актуальних проблем агропромислового виробництва стримують техніко-технологічне переоснащення суспільного виробництва. Вихід сільського господарства з скрутного становища вимагає активізації науково-технологічного та інноваційного супроводу агропромислового виробництва [6].

Досвід свідчить, що нагромадження нових наукових знань малоефективне, якщо вони не перетворюються у нові технологічні засоби чи прогресивні ресурсоощадливі технології, запровадження яких здійснює виробництво.

Метою статті є визначення необхідності впровадження інновацій в аграрному секторі економіки та розробка шляхів удосконалення інноваційної діяльності аграрних підприємств України на основі освоєння нових технологій виробництва і нової продукції; визначення особливостей процесу освоєння виробництва нових видів продукції, що впливають на конкурентоспроможність підприємств.

Виклад основного матеріалу досліджень. На сьогоднішній день проблема залучення підприємств до інноваційної діяльності в Україні залишається відкритою. За даними офіційної статистики, ступінь поширення інноваційних процесів у вітчизняному підприємництві помітно відстає від аналогічного показника у вітчизняній економіці в цілому та у підприємстві розвинених країн світу. Так, в середньому по Україні лише близько 6% малих промислових підприємств інноваційно активні, при цьому аналогічний показник в Україні для середніх підприємств складає 16%, для великих – 40 % [8].

Однією з основних проблем інноваційного розвитку є нестача коштів підприємств і держави (рис. 1).

Рисунок 1 Характер основних проблем інноваційної діяльності підприємств

Для кожної з виділених проблем підприємств можна запропонувати ряд заходів підтримки їх інноваційної діяльності, а саме:

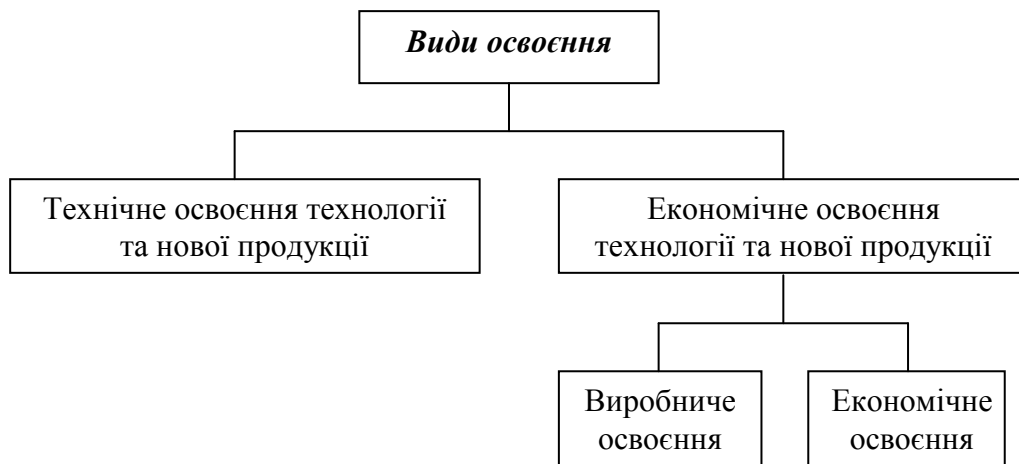
- ✓ створення сприятливого економічного і правового середовища;
- ✓ створення умов фінансового забезпечення розвитку підприємств;
- ✓ забезпечення розвитку ринку лізингових послуг;
- ✓ надання інформації щодо кон'юнктури ринків, наявності пропозицій вільних об'єктів, що підлягають оренді, про попит на інноваційні розробки, а також інформації про новітні наукові розробки та винаходи тощо;
- ✓ стимулювати на державному рівні впровадження інноваційних технологій;
- ✓ створити систему державних замовлень науково-технічних розробок.

Реалізація зазначених заходів не лише сприятиме розвитку інноваційної діяльності суб'єктів малого підприємництва, а й створить умови для соціально-економічного розвитку регіону і країни в цілому та зміцнить конкурентні переваги вітчизняного підприємництва.

Конкурентоспроможність вітчизняних підприємств багато в чому залежить також від темпів впровадження досягнень науково-технічного прогресу, складовою частиною якого є процес створення й освоєння нової техніки, нових видів продукції та нових методів організації виробництва. Освоєння ринків збуту зростаючої кількості сільськогосподарської продукції в умовах конкурентної боротьби має проходити

високими темпами. Оскільки, уповільнені темпи її освоєння призводять до ослаблення конкурентних позицій підприємства та погіршення економічних показників на тривалий період, дестабілізують економіку підприємства в цілому. Прагнення утримати конкурентні позиції підприємства визначається ціновою політикою підприємства, оперативною маркетинговою стратегією, чітким своєчасним аналізом діяльності підприємства тощо.

Освоєння нових технологій виробництва містить швидкий, економічно обґрунтований процес впровадження технології, організації виробництва й процесів керування ними з метою випуску продукції у заданому обсязі, необхідної якості та досягнення проектних економічних показників. Тривалість, складність і економічні показники періоду освоєння визначаються, насамперед, якістю здійсненої підготовки виробництва. Розрізняють технічне, виробниче й економічне освоєння технологій і нової продукції (рис. 2).

Рисунок 2 Види освоєння технологій та нової продукції

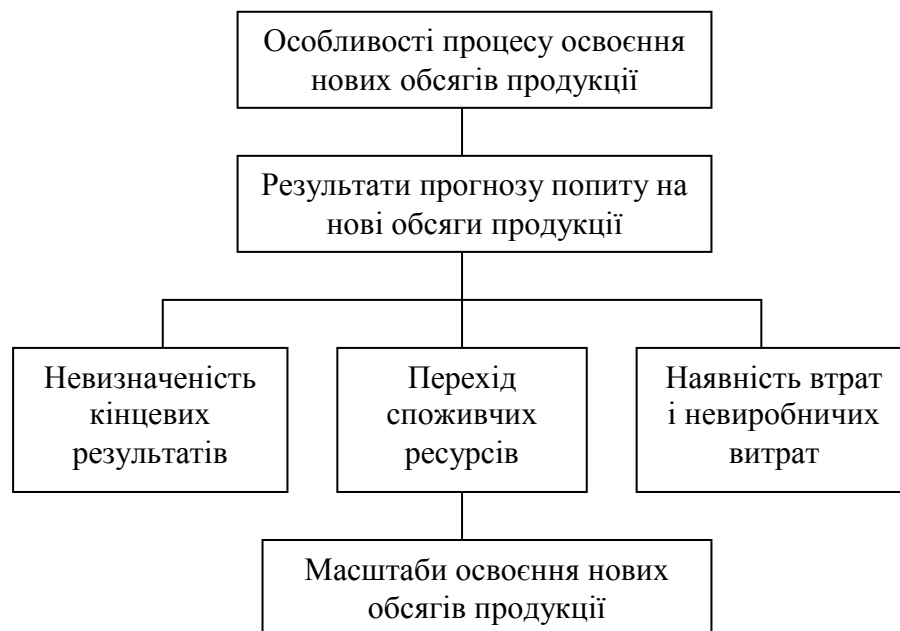
Під технічним освоєнням розуміється виробничий процес, протягом якого виробництво виходить на проектний рівень технічних показників технології та нової продукції. Після виконання необхідних робіт з підготовки виробництва починається економічне освоєння нової моделі, котре включає виробниче освоєння з моменту проведення перших випробувань сортів або закупівлі порід тварин до виходу на економічну потужність по кількості зробленої продукції. Наприклад, у ЗАТ «Агротон» Слав'янського району Луганської області застосовується ресурсозбережна технологія вирощування зернових культур і соняшнику з меншою кількістю обробок. У результаті підвищується врожайність культур, знижується трудомісткість та при стабільних цінах дає додатковий прибуток [1].

Економічне освоєння, як і виробниче, починається з виробництва сільськогосподарської продукції. Економічні показники відображують стан і розвиток процесу виробництва, показують ступінь готовності підприємства до початку освоєння технологій. Чим вищі початкові значення ресурсоемності, а отже, собівартості продукції, тим нижча якість виконаних підготовчих робіт, тим гірше підприємство підготувалося до переходу на виробництво нової продукції (у сільськогосподарських підприємствах це може бути не обов'язково продукція сільського господарства).

Завершення виробничого та економічного освоєння часто не збігаються за часом. Практика свідчить, що досягнення проектного рівня виробництва нової продукції у натуральному вигляді зазвичай не забезпечує стабілізації економічних показників. Проектні рівні трудомісткості, собівартості та рентабельності нової продукції не досягаються, величина показників продовжує змінюватися.

Освоєння можна вважати закінченим тільки тоді, коли виробничі та економічні показники досягнуть проектного рівня. Першим показником, який характеризує динаміку економічного освоєння, варто вважати трудомісткість продукції. Цей показник свідчить про придбання виробничим персоналом необхідних навичок, про достатню матеріально-технічну оснащеність виробничих процесів. Ще більш переконливо характеризує економічне освоєння показник собівартості продукції, виробленої в нових умовах. Вихід на проектну величину витрат говорить про закінчення освоєння виробництва продукції.

Процес освоєння нової продукції характеризується певними особливостями, які впливають на конкурентоспроможність підприємства. Наявні дослідження процесу освоєння нової продукції визначають ці особливості наступним чином: невизначеність отримання кінцевих результатів, надмірність споживаних ресурсів, наявність втрат і невиробничих витрат. Негативний вплив зазначених особливостей процесу освоєння нової продукції на конкурентоспроможність підприємства підсилюється при збільшених масштабах освоєння та неточних результатах прогнозування попиту на нову продукцію або взагалі за відсутності таких. Сукупність зазначених особливостей, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, показана на рис. 3 [2].

Рисунок 3 Особливості процесу освоєння виробництва нових видів продукції, що впливають на конкурентоспроможність підприємства

Результати прогнозу попиту на нові обсяги продукції визначають масштаби освоєння її випуску. Існують два принципово різних підходи до прогнозування попиту. Перший орієнтований на освоєння наявної інформації, поступово визначає потенційні потреби у майбутньому, з огляду при цьому на різні фактори, котрі впливають на кон'юнктуру ринку. При цьому підході застосовуються методи прогнозування, екстраполяції та різного виду економіко-математичні моделі. Другий підхід припускає встановлення стратегічних цілей, розміщення орієнтирів і поступовий рух до сьогодення, використовуючи нормативні величини та оцінки експертів з урахуванням усієї невизначеності зовнішнього середовища.

Висновки. Таким чином, залучення інноваційних ресурсів у розвиток Луганської області забезпечує право товаровиробникам реалізовувати найбільш вигідні для них рішення, дає можливість створювати та розвивати якісно нові виробничі механізми і виробляти високорентабельну продукцію.

У даних ринкових умовах розвиток виробничого процесу неможливий без сучасних інноваційних впроваджень. А оскільки розвивається інвестиційна політика, то пропорційно розвивається і інноваційна діяльність не тільки аграрного бізнесу підприємств, а в цілому й області. Інноваційні процеси, що протікають на підприємствах Луганської області, та швидкість їх протікання дозволяють забезпечити випуск конкурентної продукції, що значною мірою сприяє зростанню рівня конкурентоспроможності підприємства. Отже, випуск конкурентоспроможної продукції завжди розглядається як важливий фактор забезпечення стійкості ринкових позицій підприємства, як вагомий аргумент підвищення його конкурентоспроможності.

Світовий досвід свідчить, що далеко не всі інноваційні ідеї втілюються у життя, а тим більше далеко не всі досягають завершення інвестиційним процесом. Причини: нестача засобів для розвитку виробництва і, нарешті, довгі строки реалізації інноваційного процесу, які призводять до старіння новації. Тому дуже важливим моментом є оцінка впливу інноваційних процесів на конкурентоспроможність підприємств [4].

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку є впровадження нових технологій виробництва й освоєння нової продукції, що дає можливість розвивати виробництва з мінімальними втратами коштів і часу, що у свою чергу приводить до випередження конкурентів у боротьбі за ринок збуту. Конкуренція ставить жорсткі умови перед сільськогосподарськими виробниками товарів, робіт і послуг, змушуючи їх освоювати нові виробництва протягом усього життєвого циклу інноваційного процесу «дослідження → виробництво → реалізація». Прискорення всіх стадій даного циклу пов'язано з високим ступенем непередбачуваності й нестабільності ринку регіону, зі швидкими змінами технології та активізації конкурентної боротьби.

Список літератури:

1. Аграрная реформа в Украине: результаты, проблемы, перспективы завершения / Монография. Под общ. ред. проф. В.Г. Ткаченко и проф. В. И. Богачева – Луганск: «Книжковий світ», 2006 – 228 с.
2. Гончаров В.Н. Оцінка конкурентоспроможності аграрного підприємства // Фінанси України. – 2005. - № 8. – С. 66-73.
3. Зубець М.В. Про стратегію утвердження інноваційної модулі розвитку аграрної економіки // Економіка АПК. – 2007. - № 3. – С. 23-31.
4. Малік М.Й. Інноваційна діяльність як складова стратегії підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва // Економіка АПК. – 2007. - № 5. – С. 155-164.
5. Музика М.П. Розвиток інноваційного підприємства в агропромисловому виробництві України / Монографія. – Львів: Видавництво «Кварт», 2005. – 306 с.
6. Посібник по формуванню ринкового середовища підприємств АПК. // За ред. акад. УААН П.Т. Саблука – Київ : ІАЕ УААН, 1997. - 600 с.
7. Трегобчук В.М. Інноваційно-інвестиційний розвиток національного АПК: проблеми, напрями і механізми // Економіка України. – 2006. - № 2. – С. 4-11.
8. Экономическая безопасность Украины в условиях рыночных трансформационных процессов / Монография. Под общ. ред. проф. В.Г. Ткаченко и проф. В. И. Богачева. – Ровеньки, 2007. – 330 с.